

Pregovori o čebelah

Ljudmila Bokal

milka.bokal@gmail.com

Pregovori so posebna jezikovna zvrst, ki se je v stoletjih izoblikovala iz skupnih narodovih izkušenj. Podobna, večkrat ponovljena spoznanja, zrasla iz enakih okoliščin, so se strnila v jedrnato misel, ki se širi iz roda v rod in izraža kolektivni duh skupnosti. Med ljudmi so zelo znani vremenski pregovori; življenje, povezano z naravo, je bilo odvisno od vsakdanjih vsakršnih vremenskih razmer. Te so krojile pehanje za vsakdanji kruh in pogosto segale v odločilne razmere, povezane s prehrano in od nje odvisnim preživetjem.

S takega stališča je mogoče obravnavati tudi pregovore o čebelah. Po vsebini jih lahko razvrstimo v več razdelkov. Nanašajo se na splošne lastnosti čebele, na njen pik, na čebelarje in čebelarjenje, na med, na osrednjo vzdrževalko življenja v panju – na matico. V pregovorih se razkriva krščanska tradicija. Veliko pregovorov se osredotoča na pašo na določenih medovitih rastlinah. Posebna skupina kaže na vzporednice med človeškim vedenjem in čebeljimi lastnostmi. Ti so še posebej priljubljeni in bodo poleg predhodno omenjenih za izhodišče tokratni obdelavi pregovorov.

Odnos do čebel, še posebej njihova pregovorna delavnost, je pogosta vsebina pregovora. Na čebeljakih ali na drugih stavbah, povezanih s čebelarjenjem, se pogosto razkriva v jedrnati misli: *Po čebelah se zgleduj* ali pa v nekoliko starejši obliki: *Po bučelah se vižej*. Taka želja se lahko izrazi tudi v popolnoma vsakdanji obliki: *Bodi priden kot čebela*. Njena delovna vnema je tako izrazita, da eden od pregovorov ob splošno znanih medovitih rastlinah omenja manj priljubljen osat: *»Ako čebela rož ne dobi, na osatu obsedi.«* A za čebele je boljša paša na lipi: *»Dokler lipa cvete, ji ne manjka čebel.«* Paša na vrbi pa je lahko za čebele tudi usodna: *»Kar v vetru čebele na vrbi so brale, s svojim življenjem so trikrat plačale.«* Nasprotno pa češnja okrepi njihovo marljivost: *»Kadar čebele v češnji obilo nabero, dajejo močne roje in delajo čvrsto.«* Takemu, za čebele ugodnemu razpoloženju se ob medenju jelke pridružijo tudi čebelarji: *»Blaženi čas, ko hoja med, da čebelarjem se srce topi; takrat ciganski je dirindaj, večne selitve iz kraja v kraj.«* Poletna paša na kostanju pa v pregovoru ni tako dobro zapisana: *»Če kostanj še tako cveti, če ne krmiš, čebela lakoto trpi.«*

Foto: Franc Šivic

Poseben razdelek pregovorov se nanaša na dobro letino, katere merilo je obilen pridelek medu, povezan z bogato letino žita: *»Če dobi čebela strd, dobi kmet zrno.«* Sicer pa je letina lahko tudi manj bogata. Takrat pride do veljave naslednji rek: *»Čebelar in vinogradnik točita vsako leto. Če ne medu in vina, pa solze.«* Pretirano dobro mnenje o sebi se lahko kmalu sprevrže v nič prijetno resnico: *»Domišljuje marsikdo si, da je umen čebelar, a nazadnje se izkaže, da neveden je šušmar.«*

K takemu splošnemu pogledu na čebelarjevo okolico, ki je bila v preteklosti pogosto kmečki dom, se navezujejo pregovori, ki povezujejo gojenje čebel z rejo drugih domačih živali, največkrat so to ovce: *»Kdor čebele in ovce redi, lahko mirno spi – toda dolgo nikar, da ne bo obojemu v kvar.«* Nekoliko drugačna je različica, ki ne poziva k delavnosti, ampak izraža samo opozorilo na brez truda pridobljeno imetje: *»Kdor ima dovolj ovac v hlevu in čebel v panju, obogati v spanju.«* V taki družini čebel in ovc se znajdejo tudi voli: *»Kdor ima čebele, ima tudi vole.«*

Pregovorov o čebelah je veliko, a končajmo z nenavadno ugotovitvijo. Nekoliko izjemno je prištevati drobno čebelo k domačim živalim; te so običajno po razsežnosti večje, a zgornji pregovori k temu težijo. V taki skupini pregovorov o čebeli se tako znajdejo tudi trditve, ki dodajajo še njihovo razvojno stalnost: *»Čebela je edina domača žival, ki ni udomačena in se še vedno vede kot pred tisoč leti.«*

Večkrat se sliši, da je slovensko čebelarstvo izrazje izvorno, naše, po vsej verjetnosti sodijo k temu tudi tovrstni pregovori. Ujemimo njihove jedrnate misli v vsakdanje pogovore. Tako bodo živeli z nami in razkrivali naše posebnosti, naše v stoletjih izražene izkušnje s čebelarjenjem. ●

Vir: Damjana Cvetko, D., et al. (2018): *Kdor se čebel boji, medu ne dobi. Paberkovanje po čebelarški dediščini*. Ur. Alenka Veber. Celjska Mohorjeva družba.